

Kultuuriministri 26. jaanuari 2023.a käskkirja nr 24 „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel“ muutmise käskkirja eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käskkirja eelnõuga muudetakse kultuuriministri 26. jaanuari 2023.a käskkirja nr 24 „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel“ (edaspidi *TAT*) perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 alusel ning Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2022. a määruse nr 62 „Kultuuriministeeriumi põhimäärus“ § 5 lõike 2 punkti 9 alusel.

Käskkirja eelnõu ja selle seletuskirja koostas Kultuuriministeeriumi finantsosakonna välisvahendite nõunik Margit Tilk (e-post margit.tilk@kul.ee, telefon 628 2358), kultuurilise mitmekesisuse osakonna nõunik Maria Aasma (e-post maria.aasma@kul.ee, telefon 628 2300) ning juriidilise ekspertiisi tegi õiguse- ja haldusosakonna õigusnõunik Kadri Kilvet (e-post kadri.kilvet@kul.ee, telefon 628 2224).

TATi muutmine on tingitud vajadusest täpsustada elluviija ja partneri tegevusi ning abikõlblike kulude loetelu ning lisada partneritena Jõhvi vald, Haapsalu linn ja Kohtla-Järve linn.

Seletuskiri kirjeldab muudatusi võrreldes kultuuriministri 26. jaanuari 2023. a käskkirjaga nr 24 kehtestatud TAT-iga (muudetud kultuuriministri 2. juuni 2023. a käskkirjaga nr 137, 26. oktoobri 2023. a käskkirjaga nr 223 ja 12. jaanuari 2024. a käskkirjaga nr 12).

2. Käskkirja eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Käskkirja eelnõu **punktiga 1** lisatakse partnerite loetellu elluviija ettepanekul Jõhvi vald, Haapsalu linn ja Kohtla-Järve linn. Täiendava partneri valikul on arvestatud sisserände olukorda ja rahvastikuregistri andmeid.

Jõhvi vallas on suur TAT-i sihtrühma esindatus, vallas elab arvukalt erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesi (sh pikalt Eestis elanud vene emakeelega inimesi), uussisserändajaid (sh Ukraina sõjapõgenikke) kui ka tagasipöördujaid. Statistikaameti 2024. aasta andmete järgi on Jõhvi vallas 33,9% elanikkonnast mitte Eesti kodakondsusega (neist 10,8% määratlemata kodakondsusega). Välisriikide kodakondsusega isikutest 61,4% on Venemaa kodanikke, teine suurem grupp 31,1% on Ukraina kodanikke. 4,8% on Euroopa Liidu kodanikke, 2,8% muu riigi kodanikke. Jõhvit, nagu Ida-Virumaad tervikuna, ilmestab kultuuriliselt mitmekesine elanikkond ning seda omakorda iseloomustab aktiivne rahvusvähemuste kultuuriseltside tegevus (Ida-Virumaal on kokku üle 35 kultuuriseltsi). Jõhvi vald on suurima elukoha registreerinud Ukraina sõjapõgenike osakaaluga omavalitsus, samas, sõjapõgenike lisandumine piirkonnas tervikuna Eesti kodanike osakaalu rahvastikus oluliselt ei muutnud. Jätkuvalt tuleb tähelepanu pöörata vene emakeelega püsielanikele, et neid lõimida Eesti ühiskonda.

Haapsalu linnas on elanikke registreeritud kokku 13 379, nendest Eesti kodakondsusega 11 921, EL-i riikide (v.a. Eesti) 134, välisriigi (v.a. EL-i riigid) 979, nendest Venemaa 396, Ukraina 510, Valgevene 16, välisriik (v.a. EL, Venemaa, Ukraina, Valgevene) 63, määratlemata kodakondsusega 363. Haapsalu linn on olnud võrdlemisi stabiilse elanikkonnaga. Lõimumise vaatest saadi oluline kogemus Süüria pagulaskriisi ajal inimeste vastu võtmisel. Ukraina sõja tõttu on piirkonda elama jäänud rohkesti Ukraina sõjapõgenikke, kes vajavad kohanemisel aina suuremat täiendavat tuge erinevate teenuste näol, mida hetkel kohalikul omavalitsusel piirkonnas neile pakkuda ei ole. Samuti vajavad muutunud olukorras teavitustegevusi ja koostöö

koordineerimist kohalikud elanikud. Seega lõimumis-, sh kohanemisvaldkonna tegevused Haapsalu linnas hõlmavad teadlikku tööd nii elupõliste elanike kui ka sissereändajatega. Vältimaks sotsiaalsete probleemide kasvu on lisaks suur vajadus ennetustööks. Lõimumis-, sh kohanemisvaldkonnale keskenduva koordinaatori olemasolu aitab kaasa TAT eesmärkide täitmisel, sh rände- ja lõimumis-, sh kohanemisalase info ja tervikpildi koondamisele, kohaliku tasandi tugivõrgustiku eestvedamisele ja koostöö koordineerimisele. Haapsalu linn kavandab arendada uussissereändajatele avalike teenuste osutamise võimekust, sh nende informeerimist, nõustamist ja tagasiside kogumist.

Kohtla-Järve linnas on elanikke registreeritud kokku 33 434, nendest Eesti kodakondsusega 18 259, EL-i riikide (v.a. Eesti) 362, välisriigi (v.a. EL-i riigid) 9 087, nendest Venemaa 7 335, Ukraina 1 568, Valgevene 95, välisriik (v.a. EL, Venemaa, Ukraina, Valgevene) 88, määratlemata kodakondsusega 5 716, teadmata kodakondsusega 10. Kohtla-Järve linna elanikkonnast moodustavad määratlemata kodakondsusega elanikud tervelt 17% ja Vene kodakondsusega elanikud 22%, mis on märkimisväärne osakaal. Rahvastikuregistri andmetel on Kohtla-Järve linna registreeritud Ukraina sõjapõgenikke 828 inimest, mis moodustab 2,57% elanikkonnast. Sõjapõgenike arvu poolest on Kohtla-Järve linn neljandal kohal pärast Tallinna, Tartu ja Pärnu linna ([Statistika | Sotsiaalkindlustusamet](#)). Ida-Virumaal tervikuna on suureks probleemiks tööpuudus. Töötukassa andmetel oli 2024. aasta augustis üldine registreeritud töötuse määr Eestis 7%, Ida-Virumaal aga 13%. Kui võrrelda näitajaid 2023. aasta augustiga, siis Eesti keskmine töötuse määr on langenud, aga Ida-Virumaal on see tõusnud. Sotsiaalmajanduslike väljakutsete taustal muutub üha kriitilisemaks tähelepanu pööramine eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste sotsiaalsele sidususele ning lõimumisele, arvestades samal ajal sihtrühmade eripärade ja vajadustega.

TAT-i partneriks saamine suurendab Jõhvi valla, Haapsalu linna ning Kohtla-Järve linna suutlikkust arendada lõimumis-, sh kohanemisteenuseid TAT sihtrühmadele, kaasates selleks ka kohapeal elavaid sihtrühma esindajaid. Osaletakse elluviija koordineeritud lõimumis-, sh kohanemisteenuste mudeli väljatöötamise ja rakendamise protsessis, kohandades seda vastavalt oma piirkonna vajadustele. Elluviija keskselt korraldatud koolitused ja võrgustumine teiste partnerite ning sidusrühmadega võimaldavad tõsta uute partner-KOVide töötajate ja ametnike kompetentse sihtrühmaga töötamisel.

Partnerluslepingud elluviija Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Jõhvi valla, Kohtla-Järve linna ja Haapsalu linna vahel sõlmitakse pärast TAT muudatuste jõustumist ning partnerid alustavad tegevustega eeldatavalt 2024.a lõpus. Haapsalu linnaga sõlmitakse partnerlusleping tagasiulatuvalt alates 1. detsembrist 2024. a.

Käskkirja eelnõu **punktiga 2** muudetakse TAT-i punktis 3.5 elluviija ja partnerite tegevuste loetelu, mis võimaldab elluviijal ja partneritel selgemalt aru saada TAT-i sätestatud tegevustest ja nende ulatusest.

Punktis 3.5.1 sätestatakse elluviija tegevused. Punktis 3.5.1.1 sätestatakse tegevus „KOV-ide tegevusplaanide koostamine ja sisutegevuste toetamine.“ Tegevuse käigus arendatakse partnerite ning kohalike lõimumis-, sh kohanemiskoordinaatorite võrgustikku, koordineeritakse ja toetatakse partnerite tegevust TAT eesmärgi saavutamiseks.

Punktis 3.5.1.2 sätestatakse tegevus „Lõimumis-, sealhulgas kohanemisteenuste väljatöötamine ja rakendamine KOV-ides“. Tegevust viib elluviija ellu koostöös partneritega ning selle käigus töötatakse välja üldine mudel, mida kohandatakse vastavalt iga KOV piirkonna eripärale.

Punktis 3.5.1.3 sätestatud tegevuse „Tõhusa kommunikatsiooni tagamine“ raames on elluviija ülesanne hoida partnereid valdkondlikus infoväljas, korraldada erinevaid kommunikatsiooni-

tegevusi ja infopäevi, sh koguda ja analüüsida valdkondlikku infot (punkt 3.5.1.3.1) ning nõustada KOV-e (punkt 3.5.1.3.2). TAT eesmärgini jõudmine vajab võimalikult paljude KOV-ide kaasumist ning infoväljas püsimist, mistõttu on elluviija ülesandeks koordinaatorite võrgustiku arendamine (punkt 3.5.1.3.3) ning koostöö koordineerimine KOV-ide ja sidusrühmade vahel (punkt 3.5.1.3.4). Punktis 3.5.1.4 on elluviija tegevusena välja toodud „KOV ametnike ja töötajate sihtrühmaga töötamise võimekuse tõstmine“, mille alategevusteks on „KOV ametnike ja töötajate koolitusvajaduse väljaselgitamine ja analüüsimine“ (punkt 3.5.1.4.1), koolituste, töövarjupäevade, õppereiside ja kogemuskohtumiste korraldamine (punkt 3.5.1.4.2) ja juhendmaterjalide koostamine ja levitamine (punkt 3.5.1.4.3). Elluviija ülesandeks on kaardistada KOV ametnike ja töötajate valdkondlik koolitusvajadus ning sellest lähtuvalt korraldada koolitusi ning koostada ja levitada juhendmaterjale, et võimestada KOV-e TAT eesmärgi täitmisel.

Punktis 3.5.2 on sätestatud TAT partnerite tegevused. Punktis 3.5.2.1 sätestatud „Sihtrühmale teenuste arendamine ja pakkumine KOV piirkonnas“ on TAT eesmärgist lähtuvalt partneri põhiülesanne. Selle alategevused toetavad TAT eesmärgi saavutamist: KOV-s elava sihtrühma kaasamine (punkt 3.5.2.1.1), mille raames kaasatakse sihtrühmade esindajaid erinevate koostöösündmuste ning kohalike osaluskoegade kaudu KOV teenuste tagasisidestamiseks ning arendamiseks; vajaduspõhise tugiteenuse pakkumine sihtrühmale (punkt 3.5.2.1.2), mille raames pakutakse sihtrühma vajadusest lähtuvalt erinevaid lõimumis- sh kohanemist toetavaid tugiteenuseid; töhusa kommunikatsiooni tagamine sihtrühmale (punkt 3.5.2.1.3), mis tähendab eelkõige KOV-tasandi info kättesaadavuse parandamist. Teenuste arendamiseks ning info paremaks liikumiseks on vajalik arendada kohalikke koostöövõrgustikke ning koordineerida koostööd KOV-i ja sidusrühmade vahel (punkt 3.5.2.1.4). Punktis 3.5.2.1.5 on toodud kohustus koostöös elluviijaga väljatöötatud lõimumis-, sealhulgas kohanemisteedkondade mudelit KOV-is rakendada, kohandades seda vastavalt kohalikele oludele ning sihtrühma vajadustele. Tegemist on TAT eesmärki silmas pidades keskse ülesandega, et pakkuda sihtrühmale kvaliteetsemaid ning asjakohasemaid lõimumis- sh kohanemisteenuseid.

Käskkirja eelnõu **punktidega 3-5** muudetakse väljundnäitajate selgitavas teabes seotud tegevuste numeratsiooni seoses elluviija ja partnerite tegevuste loetelu muutumisega.

Käskkirja eelnõu **punktiga 6** muudetakse toetatava tegevuse eelarvet ning lisatakse uute partnerite (Jõhvi linn, Haapsalu linn ja Kohtla-Järve linn) partnerluslepingute eelarved.

Toetatava tegevuse kogueelarvet vähendatakse 280 000 euro võrra, seoses vajadusega suunata vahendeid kultuuriministri 15. märtsi 2023.a käskkirjaga nr 80 „Eesti ühiskonnas lõimumist, sealhulgas kohanemist toetavate tegevuste elluviimiseks toetuse andmise tingimused“ toetavasse tegevusse „Andmevahetuslahenduse (sealhulgas infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine“. Andmevahetuslahendus (sh infoplatvorm) vajab täiendavaid vahendeid, et rakendust saaks edasi arendada ning see oleks sihtgrupile kasutatav SF programmiperioodi 2021-2027 lõpuni. Kohanemisvaldkonna sihtrühmad on muutunud viimaste aastate jooksul mitmekesisemaks, laienenud on pakutavate teenuste ja teenuste pakujate arv. Olemasolevad vahendid ei kata andmevahetuslahenduse arendusega seonduvaid kulusid. Tagamaks andmevahetuslahenduse (sh infoplatvorm) kättesaadavust sihtrühmale kuni SF programmiperioodi lõpuni on vajalik eelarve suurendamine.

Eelarvesse lisatakse Jõhvi valla kui partneri eelarve 253 403 eurot. Antud summa sisse kuuluvad järgmised kulud:

- Planeeritakse palgata 1 täiskohaga koordinaator, kelle töötasu on arvestatud vastavalt Jõhvi Vallavolikogu 25.04.2024 kehtestatud määrusele nr 96 „Jõhvi Vallavolikogu 17.12.2020 määruse nr 87 „Jõhvi Vallavalitsuse palgajuhend“ muutmise“ lisale „Teenistuskohdade palgagrupid ja tasu vahemikud“. Samuti lisandub sotsiaalteenistuse juhi asetäitja töötasu tööaja proportsiooni alusel.
- Partneri toetatava tegevuse "Sihtrühmale teenuste arendamine ja pakkumine KOV piirkonnas" raames kaasnevad kulud:
 - sihtrühmale suunatud teenuste arendamisega;
 - sihtrühmadele kaasamisega;
 - sihtrühmaga kokkupuutuvate spetsialistide võrgustiku arendamisega.

Eelarvesse lisatakse Haapsalu linna kui partneri eelarve 304 158 eurot. Antud summa sisse kuuluvad järgmised kulud:

- Planeeritakse palgata 1 täiskohaga koordinaator, kelle töötasu on arvestatud vastavalt Haapsalu Linnavolikogu 24.11.2017 kehtestatud määrusele nr 1 „Haapsalu linna ametiasutuse palgajuhend“. Samuti lisanduvad 0,25 ametikoha ulatuses töötasu tööaja proportsiooni alusel nii kogukonnatöö spetsialistile kui ka Ukraina kogukonna kontaktisikule.
- Partneri toetatava tegevuse "Sihtrühmale teenuste arendamine ja pakkumine KOV piirkonnas" raames kaasnevad kulud:
 - sihtrühmale suunatud teenuste arendamisega;
 - sihtrühmadele kaasamisega;
 - sihtrühmaga kokkupuutuvate spetsialistide võrgustiku arendamisega.

Eelarvesse lisatakse Kohtla-Järve linna kui partneri eelarve 357 680 eurot. Antud summa sisse kuuluvad järgmised kulud:

- Planeeritakse palgata 1 täiskohaga koordinaator, kelle töötasu on arvestatud vastavalt Kohtla-Järve Linnavolikogu 19.12.2019 kehtestatud määrusele nr 65 „Kohtla-Järve Linnavalitsuse palgajuhend“. Täiendavate tööülesannete lisandumisega planeeritakse maksta lisatasu sotsiaalteenistuse juhtivspetsialistile täiendavate tööülesannete lisandumise tõttu.
- Partneri toetatava tegevuse "Sihtrühmale teenuste arendamine ja pakkumine KOV piirkonnas" raames kaasnevad kulud:
 - sihtrühmale suunatud teenuste arendamisega;
 - sihtrühmadele kaasamisega;
 - sihtrühmaga kokkupuutuvate spetsialistide võrgustiku arendamisega.

Käskkirja eelnõu **punktiga 7** muudetakse TATi punktis 7.3 abikõlblike kulude loetelu, mis on vajalikud ja põhjendatud TAT punktis 3.5 loetletud tegevuste elluviimiseks ja eesmärgi saavutamiseks. Võrreldes varasemaga on täpsemalt lahti kirjutatud abikõlblike kulude loetelu, et elluviijal ja partneritel oleks selgem arusaam tegevuste kulude ulatusest.

Läbivalt on abikõlblikud teavitamiskohustuse täitmisega seotud kulu, ligipääsetavuse tagamise kulu, uuringute, küsitluste ja analüüside tellimise ja korraldamise kulu, tõlkekulu, kommunikatsiooni kulu sealhulgas infomaterjali koostamise ja trükkimise kulu ning teenusdisaini ja konsultatsiooni kulu.

Erinevate tegevuste lõikes on abikõlblikud majutuskulu, sealhulgas sihtrühma, KOV ametnike ja töötajate ning tegevustesse kaasatud isikute kulu, kui tegemist on mitmepäevase sündmusega; infotehnoloogiliste arenduste ja hoolduse kulu (abikõlblik on arendusega seotud hoolduskulu, pärast IT arenduse valmimist tekkiv hilisem hooldamine ei ole enam otsene, vaid haldus- ehk kaudne kulu); transpordikulu, sealhulgas sihtrühma, KOV ametnike ja töötajate ning tegevustesse kaasatud isikute kulu; ruumi rendi, inventari rendi ja toitlustuskulu; esineja tasu;

õppevahendite ja -materjalide kulu; Euroopa Liidu riikidesse KOV ametnike ja töötajate õppereisi kulu, KOV ametnike ja töötajate koolituse, töövarjupäeva ja kogemuskohatumise kulu ning sihtrühmale nõustamise- ja teiste vajaduspõhiste tugiteenuste pakkumise kulu.

Käskkirja eelnõu **punktiga 8** täiendatakse punkti 9.3.11, et eksperdigrupp peab elluviijat nõustama ka partnerite tegevuste planeerimisel.

Käskkirja eelnõu **punktiga 9** lisatakse punkt 9.3.11.1, milles sätestatakse, et eksperdigrupi koosolekuid kohustub elluviija korraldama vähemalt kord poolaastas. Eksperdigrupp peab kooskõlastama järgmise aasta tegevuskava ja eelarve enne rakendusasutusele esitamist, et tagada planeeritavate tegevuste ja kulude asjakohasus.

Käskkirja eelnõu **punktiga 10** lisatakse punkt 9.3.15, millega kohustatakse elluviijat osalema „Sidusa Eesti arengukava 2021-2030“ loimumis-, sh kohanemisvaldkonna juhtrühma koosolekutel. Kuna elluviija panustab antud TAT-i raames valdkondliku arengukava teenusesse „Kohaliku tasandi toetamine ja sektoriüleste partnerlussuhete arendamine“, on elluviija osalemine juhtrühmas ning vajadusel seal tegevustest ülevaate andmine valdkondliku arengukava tulemuste saavutamiseks vajalik.

Käskkirja eelnõu **punktiga 11** tunnistatakse kehtetuks TATi punkt 12.5, sest TATi muudatusettepanekute sagedust ei saa elluviijale ette anda, kuna see sõltub tegelikest vajadustest.

Käskkirja eelnõu **punktiga 12** kehtestatakse uus TATi lisa 1. Tegevuskava vormis on lisatud juurde maksumuse veerg.

Käskkirja eelnõu **punktiga 13** kehtestatakse uus TATi lisa 5, milles muutuvad elluviija ja partnerite tegevuste jaotus, tegevuste kogusumma ning lisanduvad uute partnerite kulud.

Käskkirja eelnõu **punktiga 14** sätestatakse, et TAT-i muudatusi rakendatakse käskkirja punktis 1 nimetatud Haapsalu linnale tagasiulatuvalt alates 1. detsembrist 2024. Haapsalu linnaga on elluviijal Eesti Linnade ja Valdade Liidul partnerlusleping ettevalmistatud ning tegevused kokkulepitud. Haapsalu linnal on valmisolek tegevusi ellu viia alates 1. detsembrist 2024.a.

3. Käskkirja eelnõu vastavus ELi õigusele

Käskkirja eelnõu vastab järgmistele ELi määrustele:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

4. Käskkirja eelnõu mõjud

TATi sisseviidavad muudatused aitavad elluviijal paremini täita TATi eesmärki, sest lisanduvad uued partnerid. Samuti on elluviijal ja partneritel selgem arusaam tegevustest ning abikõlblikest kuludest, mis võimaldab tegevusi ladusamalt ellu viia.

5. Käskkirja eelnõu rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Toetatava tegevuse kogusumma väheneb 280 000 euro võrra, sest see raha suunatakse projekti „Andmevahetuslahenduse (sealhulgas infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine“. Meetme „Lõimumist, sh kohanemist toetav Eesti“ kogueelarve ei muutu. Lisandub kolm uut partnerit, kuid nende eelarved toetatava tegevuse kogusummat ei mõjuta.

6. Käskkirja eelnõu jõustumine

Käskkirja eelnõu jõustub allkirjastamisest.

7. Käskkirja eelnõu kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemis korraldusasutusele, Rahandusministeeriumile ning rakendusasutustele, kes nõustavad riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegilistesse sihtidesse ja aluspõhimõtetesse panustamist oma vastutusvaldkonna alusel. Samuti esitati eelnõu arvamuse avaldamiseks elluvijale Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning partneritele Tartu linnale, Tallinna linnale, Pärnu linnale, Rakvere linnale, Saaremaa vallale, Jõhvi vallale, Haapsalu linnale ja Kohtla-Järve linnale. Samuti saadeti eelnõu kommenteerimiseks ÜKP seirekomisjonile ning Euroopa Komisjonile. Eelnõu kohta esitatud tagasiside on lisatud tabelina.